

Tekst: Jolanda Groothuis / Beeld: Rosemijn Fotografie – Rosemijn Broekhuizen ■

Uitbreiding restauratie- en innovatielab stichting RIBO Hengelo

■ Een duurzaam voorbeeld van houtbouw met een knipoog naar het verleden

Het bestuur van de Stichting RIBO (Scholing, Restauratie en Innovatie in de Bouw in Overijssel) besloot vier jaar geleden om het bestaande Praktijkcentrum Restauratie en Ambacht in Hengelo uit te breiden. De aanleiding daarvoor was het gebrek aan ruimte van de drie bestaande kernactiviteiten; opleidingen, restauratietrainingen en het hergebruik van historische bouwmaterialen. Daarnaast heeft RIBO de intentie om de komende jaren een aantal nieuwe erfgoedgerichte activiteiten te gaan uitvoeren. Dat dit project een warm hart wordt toegedragen blijkt uit de, -tijdens het tafelgesprek aanwezige, enthousiaste partijen-, die allemaal een duurzame steen bijdragen bij de totstandkoming van dit nobele project.

Aanwezig waren namens de Stichting RIBO; Martin Bellers (projectleider), Alfred Evers (ROC Twente) en Maurice Beijk (Rentmeester 2050). Ook waren Martin Gerritzen (Bouwcenter Nobel), Arjan Markslag en Rob Eijsink (Bouwbedrijf Markslag) en Martijn Kuipers (MK Houtbouw), aanwezig.

Doorlopende leerlijn

RIBO, oftewel de Overijsselse broedplaats voor restauratie-talenten, innovatie en duurzaam & circulair bouwen maakt het mogelijk dat jongeren zich verder ontwikkelen in het restaureren van monumentale gebouwen. Overdracht van restauratie-kennis- en vaardigheden blijft onverminderd hard nodig

om nu en in de toekomst een verantwoorde werkwijze te blijven handhaven en deze ook uit te breiden. Daarnaast neemt het gebruik van hout in de bouw de komende jaren een enorme vlucht. Kennis en vaardigheden ontbreken veelal of zijn versnipperd. Het is van belang om te komen tot een doorlopende leerlijn in de houtbouw in de hele keten. Daar zijn niet alleen de opleiders Martin Bellers, Alfred Evers en Maurice Beijk het over eens, maar ook de mannen van Bouwbedrijf Markslag, Bouwcenter Nobel en MK Houtbouw die de urgentie

van het (steeds meer) circulair en duurzaam bouwen inzien en daar ook actief op anticiperen.

Nieuwe erfgoedactiviteiten

Het voortzetten van de huidige activiteiten en het ontplooiën van nieuwe erfgoedactiviteiten vraagt om meer ruimte en een betere indeling van het huidige erf aan de Haarweg 3 in Hengelo. Momenteel wordt het bestaande Praktijkcentrum Restauratie en Ambacht verder uitgebreid met duidelijke instructieruimtes, een goede binnen- en buitenopslag voor historische bouwmaterialen en

➤ **“Als we de komende jaren steeds meer toe willen naar houtbouw en biobased bouwen, dan vraagt dat om een andere mindset.”**

V.l.n.r. Martin Gerritzen, Arjan Markslag, Maurice Beijk, Rob Eijsink, Martin Bellers, Alfred Evers en Martijn Kuipers

een betere toegankelijkheid met een nieuwe entree en parkeermogelijkheden.

Belangrijke pijlers

Volgens Alfred Evers wordt er met de uitbreiding een remontabel gebouw nagestreefd, wat inhoudt dat deze over veertig jaar in delen gedemonteerd kan worden: "Mede daarom zullen vrijwel alle elementen in hout worden uitgevoerd waarbij Bouwbedrijf Markslag, MK Houtbouw en Bouwcenter Nobel belangrijke pijlers zijn. Zij zijn het er-, evenals wij als stichting en opleidingsinstituut,- over eens dat hout in de bouw vele voordelen kent en het gebruik ervan in de toekomst alleen maar zal toenemen. Voorafgaand aan deze uitbreiding zijn er veel gesprekken gevoerd over waar we nu werkelijk staan in de bouw; deze is van oudsher een grootverbruiker van grondstoffen en moet de komende jaren enorme stappen zetten om circulair en duurzaam te worden. Daarin

biedt het gebruik van hout enorme kansen omdat dit het belangrijkste bio-based materiaal is dat in de bouw kan worden toegepast. Het slaat CO-2 op en levert daardoor een veel lagere uitstoot aan stikstof dan beton en staal. Daar moet het in de toekomst op aan. Echter; daar zijn mensen voor nodig en grondleggers die dit stimuleren."

Boerenverstand

Volgens Maurice Beijk mogen daar doorzettingsvermogen en passie niet bij ontbreken: "En het nodige boerenverstand, maar dan wel innovatief en met de technieken van morgen. Persoonlijk houd ik er altijd zes speerpunten op na waar volhoudbare projecten als deze aan moeten voldoen. Dat zijn:

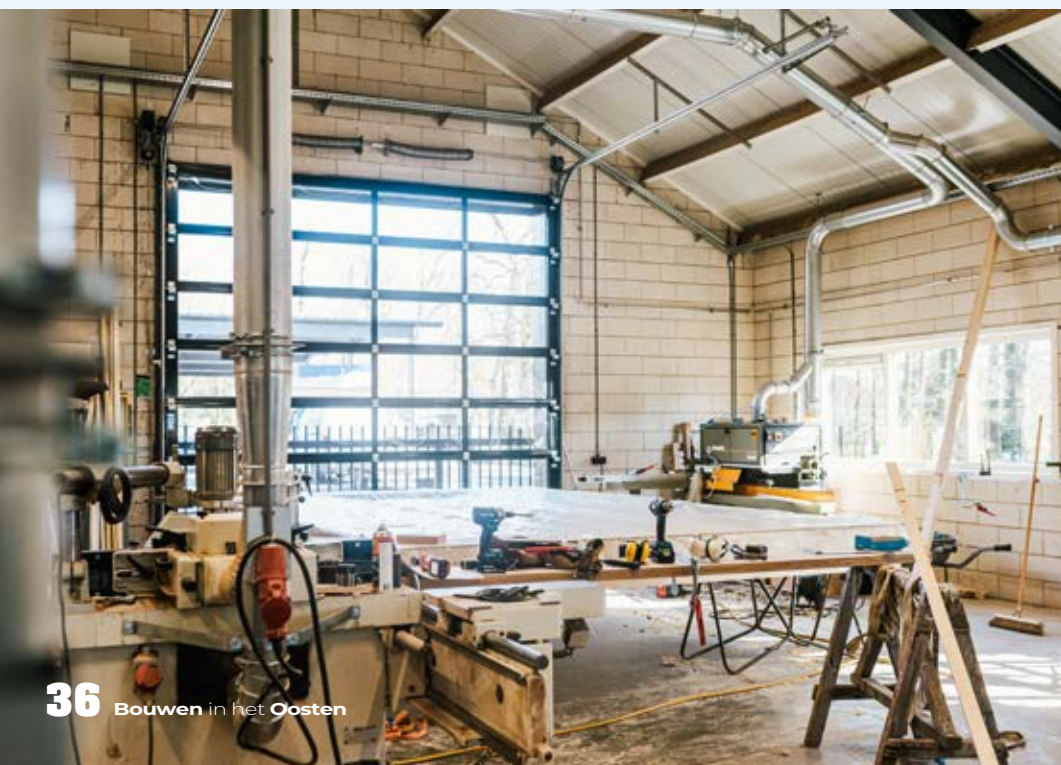
- Vertrouwen
- Noaberschap en reciprociteit
- Co-creatie
- Mens- en natuurinclusiviteit
- Creativiteit en innovatie
- Integraliteit

Deze pijlers zijn allemaal aanwezig en aantoonbaar bij deze missie. Dat is iets waar

alle meewerkende partijen trots op mogen zijn, want het wordt letterlijk een project waar toekomstfiducie in zit. Het is bovendien de intentie van stichting RIBO om naast de drie kernactiviteiten de komende jaren een aantal nieuwe en andere erfgoedgerichte technieken te gaan uitvoeren."

Andere mindset

Martin Bellers legt uit: "In nauwe samenwerking met het ROC van Twente worden al ruim dertig jaar jonge vakmensen opgeleid in het restauratieambacht. Vijf jaar geleden zijn we met een nieuwe opleiding gestart; Technicus Hout en Restauratie (THR), de eerste crossover opleiding in Nederland. Deze driejarige hout brede opleiding is gericht op timmeren, restauratiewerk, meubelmaken en machinaal houtbewerken. We combineren daarin ambachtelijk werk met innovatie waaronder vijf-assig CNC computergestuurd frezen. Dit slaat bij jongeren goed aan. Jaarlijks nemen 18 tot 25 leerlingen deel aan deze opleiding, Momenteel zijn er 60 die deze volgen. Werken met hout staat daarbij centraal. Nederland is een rivierenland en daardoor van oudsher gericht op klei en steen. Andere landen daarentegen zijn veel meer op hout gericht, waardoor ons land enigszins een achterstand heeft met betrekking tot de toepassing van hout in de bouw. Als we de komende jaren steeds meer toe willen naar houtbouw en biobased bouwen, dan vraagt dat om een andere mindset, zowel bij ontwerpers,

bouwers, opdrachtgevers en dus ook bij studenten. De opleiding THR is vijf jaar geleden van start gegaan, waarbij het werken met beton vanwege de CO-2 uitstoot heel bewust uit de theorie is gehaald. Vanaf het eerste moment ligt het accent op duurzaam bouwen en werken met hout. Het levert een ander type vakman op dan de reguliere timmerman of meubelmaker en leidt tot nieuwe werkgelegenheid."

Hoog op de transitieagenda

Daarnaast biedt stichting RIBO praktijkgerichte restauratietrainingen aan voor erfgoed professionals. Deze trainingen richten zich onder meer op duurzaam erfgoed, het herstel van houtconstructies, ramen, deuren en kozijnen en hergebruik van historisch materiaal. De deelnemers komen uit heel Nederland en dat zegt voldoende over het feit dat circulair bouwen hoog op de transitieagenda staat.

Juiste keuzes

Het was de ambitie van Stichting RIBO om de uitbreiding van het praktijkcentrum op een maatschappelijk verantwoorde wijze te bouwen. Dat hield in dat al tijdens de ontwerpfase de juiste keuzes werden gemaakt waarbij onder andere

De uitbreiding is een eyeopener voor bezoekers, ontwerpers, uitvoerenden, studenten en opdrachtgevers.

Bouwbedrijf Markslag, MK Houtbouw en Bouwcenter Nobel werden betrokken. Zo werd onder meer gekozen voor de toepassing van gebruikte materialen. De keuze voor een niet traditionele bouwwijze maakt het mogelijk om het gebouw grotendeels remontabel te maken. Houtconstructies, wand- en dakelementen, ramen, deuren, kozijn, en vloeren zullen in de toekomst circulair te hergebruiken zijn.

Good practice

Samenvattend wordt aan het einde van dit tafelgesprek geconcludeerd dat de

gehele uitbreiding een 'good practice' is voor de houtbouw en duurzaam bouwen op zich waarbij het tevens een eyeopener is voor bezoekers, ontwerpers, uitvoerenden, studenten en opdrachtgevers. Alfred Evers: "We willen een soort verbazing effect creëren. Er zijn veel rapporten over hout, duurzaamheid en constructies, maar een fysieke locatie spreekt meer tot de verbeelding. Kortom; ons gebouw is niet alleen een onderkomen voor studenten, maar een Twents voorbeeld van houtbouw met een knipoog naar het verleden."

MK Houtbouw

MK Houtbouw uit Oldenzaal droeg zorg voor de gebinten en realiseerde de volledige sporenkap. Tevens zal zij de spanten, bestemd voor de buitenkant van dit kolossale gebouw, op de CNC-freesmachine fabriceren. Voor de verbindingen ervan zijn de authentieke pen/gatverbindingen, maar ook halfhouts- en haaklasverbindingen gebruikt. Door de rechtstreekste communicatie tussen het CAD-CAM tekenprogramma en de CNC-freesmachine is MK Houtbouw in staat direct vanuit de 3D-constructietekening onderdelen tot op de millimeter nauwkeurig te frezen. MK Houtbouw ontving de 3D-bestanden van de opdrachtgever waardoor snel en adequaat het gevraagde verwerkt kon worden voor de berekeningen van de constructeur. Door het 3D-bestand is het voor de constructeur mogelijk om met één oogopslag te zien welke verbindingen gebruikt zijn en welke maatvoering is toegepast. In dit geval heeft de opdrachtgever aangegeven welke verbindingen hij het liefst zou zien in de constructie. Omdat de 5-assige CNC-freesmachine in staat is om alle kanten te bewerken, is het voor MK Houtbouw mogelijk om zo goed als alle verbindingen en frezingen te kunnen realiseren.

Bouwcenter Nobel

Bouwcenter Nobel onderhoudt een uitstekende duurzame samenwerking met Bouwbedrijf Markslag, de uitvoerende partij van dit project. De organisatie draagt de missie van stichting RIBO een warm hart toe, met name omdat volgens Martin Gerritzen het genereren van jonge aanwas keihard nodig is in de bouw. Naast de leveringen van hout en plaatmateriaal staat sociaal maatschappelijk ondernemen hoog bij Bouwcenter Nobel in het vaandel. Gerritzen: "De bouw is onderhevig aan de niet te misverstane opvattingen en randvoorwaarden die ons door de overheid worden opgelegd. Ondertussen vindt er vergrijzing plaats. Daar moet verandering in komen en juist daarom dragen wij graag bij aan de stimulans van RIBO om mensen op te leiden die met plezier en passie het vak eigen maken. Het materiaal dat wij leveren aan Bouwbedrijf Markslag wordt daar prefab in de werkplaats voorbereid en kant en klaar op de bouw aangeleverd."

Bouwbedrijf Markslag

Bouwbedrijf Markslag uit Hengelo is op steenworp afstand gevestigd van RIBO en kreeg als 'naaste noaber' de opdracht in handen voor de bouwkundige uitvoering. Hier ging geen aanbesteding aan vooraf. Volgens Arjan Markslag wordt er in bouwteamverband gewerkt met een open begroting en zijn de zaken geheel transparant en op basis van goed vertrouwen geregeld. Hij is bijzonder positief over de vooruitstrevendheid en ontwikkelingen binnen RIBO. Bouwbedrijf Markslag is, naast een gedegen bouwer, renovatie- en onderhoudsspecialist tevens gespecialiseerd in het restaureren van monumentaal erfgoed. "Dat verdient oog voor detail, kennis van ambachtelijke technieken en dus lering", volgens Arjan Markslag die zelf een restauratieachtergrond heeft bij RIBO. "Het is een mooi vak dat de nodige aandacht verdient. Binnen ons team hebben we tevens leerjongens van RIBO en dat stimuleren we van harte."

➤ **Bouwbedrijf Markslag, MK Houtbouw en Bouwcenter Nobel; nauw betrokken partijen die een duurzame steen bijdragen bij de totstandkoming van dit nobele project.**